

**Maandblad der Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
gevestigd te Amsterdam.**

Dr. J. C. van der Steen:

De Zoo in Münster (Westfalen)

Is het een bioloog kwalijk te nemen, wanneer hij, in het buitenland rondzwervend en een stad bezoekend, welke een diergaarde rijk is, hieraan een bezoek gaat brengen? Dit was onlangs het geval in Münster, dat een interessante, zij het niet zeer grote „Zoo” kent: Der Westfälische Zoölogische Garten; een der oudste van Duitsland, in 1875 gesticht door Prof. Dr. Hermann Landois.

Standbeeld van Prof. Landois. In zijn hoed nestelen spreeuwen.

Deze was niet alleen een belangrijk man in de wetenschap, maar ook een Westfaler met vele originele ideeën. Zo liet hij in de dierentuin zijn woonhuis bouwen in de stijl van een oude ridderburcht, die „bewapend” werd met oude kanonnen. In de kelder richtte hij een soort „rariteitenkabinet” in, waarbij hij „echt” en „namaak” zo listig met elkaar vermengde, dat zelfs voor een vakman het onderscheid nauwelijks te zien was. Een van zijn mooiste grappen was dat hij aan de voet van zijn burcht een standbeeld voor zichzelf liet neerzetten, in geklede jas, met hoge hoed, lange pijp en wandelstok, precies zoals ieder hem kende. Het hoofd is echter hol, met een vlieggat in de hoge hoed, en elk jaar broeden hierin de spreeuwen! Is het een wonder dat deze professor vaak voor „gek” werd versleten?

Als men door de tuin wandelt ziet men bij vele kooien naast de naam en andere bijzonderheden der dieren een bordje waarop vermeld staat, dat het dier een geschenk is. Vaak zijn de schenkers personen of firma's uit Münster, maar we lazen ook: Sparkasse Münster, Pepsi-Cola, Germania-Brauerei. Een generaal uit Rio de Janeiro schonk een fraaie

halsbandpekari, een navelzwijn uit Brazilië.

Bij vele dieren staat: Geschenk van het „Abendgesellschaft". Ook dat was een idee van de professor, die er van uit ging, dat het doel de middelen heiligt. Zo richtte hij in 1875 het „Abendgesellschaft des Zoölogischen Gartens" op, dat sindsdien in de „Zoosaal" toneelstukken in het plat-duits opvoert, wat heel veel geld in het laatje brengt. Een voorstelling van de „Landois Festspiele" moet men beslist niet missen.

In de oorlog is de diergaarde geheel verwoest, en dat is misschien de oorzaak van de ruime aanleg die we er nu aantreffen. Er zijn apenrotsen, rotsen voor manenschappen en moeflons, bassins voor zeeleeuwen, zoals de meesten dieren tuinen bezitten. Maar ook een marmottendorp met huisjes en een kerkje, waar de marmotjes, liever gezegd de Guinese biggetjes of Cavia's, gehuisvest zijn.

De meeste dieren, die we uit andere diergaarden kennen, kunnen we ook hier aantreffen: beren, kamelen, lama's, allerlei roofdieren, herten, antilopen, stekelvarkens, marmotten, zeboes, kangoeroes, steltlopers, watervogels, uilen, roofvogels, flamingo's, pinguïns, krokodillen, slangen, enz. De mensapen zijn alleen vertegenwoordigd door twee chimpansees, 4 en 8 jaar oud, waarvan er één tijdens mijn bezoek op een houten plankje hoog aan de muur lag te slapen, terwijl de ander mistroostig met een vrucht zat te spelen, deze nu en dan omhoog gooide en weer opving, maar ons geen blik waardig keurde.

Toch zijn er ook enkele nogal zeldzame diersoorten. Er is een visotter te bewonderen, een roofdier dat steeds zeldzamer wordt, en onze speciale aandacht vraagt, anders zal ook deze soort verdwijnen. Bovendien is er een Perzisch luipaard te bewonderen, het uiterst zeldzame type uit het bergland van Noord-Perzië, dat slechts in zeer weinig diergaarden wordt aangetroffen.

Drie geografische rassen van het luipaard zijn er vertegenwoordigd: naast het Perzische, het Afrikaanse en het Soenda-ras (van het laatste is er de zwarte variëteit).

Nog een grote merkwaardigheid is een zeer bijzonder huisrond. Er lopen enkele dieren rond, die wel op een koe lijken, maar een bruin-zwarte vacht bezitten en naar verhouding grote horens. Zij zijn niet veel groter dan de gewone runderen en ontstaan door kruising van een aantal runderrassen. Het is hierbij de bedoeling de uitgestorven oeros terug te fokken en dank zij het werk van de gebroeders Heck — die directeur resp. van de dieren-tuin te Berlijn en te München zijn geweest — is men al een heel eind gevorderd, maar de grootte van de oeros, door Julius Caesar vergeleken met een olifant, al was dit wel wat overdreven, is nog lang niet bereikt, en ook de vorm van de horens is nog niet de gewenste. De oeros, die vroeger in Europa, Noord-Afrika en West-Azië voorkwam, is geheel uitgestorven. Het laatste exemplaar stierf in 1627 in een bos zuidelijk van Warschau. Begrijpelijk dat er voor de nieuwe kruisingsproducten grote belangstelling bestaat.

Een merkwaardig dier is ook de iltisfret, een kruising tussen een iltis, een marterachtig roofdier, en een fret, de bij ons bekende albino-vorm van een bunzingsoort, met witte pels en rode ogen, die gebruikt wordt voor de jacht op konijnen. De iltisfret is echter grotendeels geel met bruine buik. Onder de zeldzame vogels in de Zoo te Münster hoort de roodsnavelhokko, afkomstig uit Brazilië, een hoenderachtige, die behalve de snavel geheel

zwart is en iets groter dan een fazant, een echte bodembewoner. Typisch is ook de Nikobaren-duif, een der meest zonderlinge duivensoorten, die we ooit zagen. Deze manendui kan 40 cm lang worden en draagt een reusachtige krans van lange glanzende, donkergroene veren om zijn nek. Aan de snavelbasis zit een zwarte knobbel en de staart is wit. Het dier komt alleen op enkele eilandjes in de Indische archipel voor. Het is dus voor een dierentuin een kostelijk bezit.

Tot slot noemen we het Dybowski-hert, de grootste soort der oost-aziatische Sikaherten, uit Mandsjoerije, dat in het wild geheel is uitgestorven en nog slechts in diergaarden te bewonderen is. Het egaal bruine dier is iets kleiner dan een edelhert en heeft achter op het lichaam een kleine, witte signaalvlek. Wat het gewei betreft is het hoogstens een tienender, dus met vijf takken aan elke kant.

De verzorging in de dierentuin is beslist uitstekend, wat wel blijkt uit de vele jongen, die er geboren worden. Zo zijn er enkele jonge luipaarden te bewonderen, geboren in '59 en '61. Deze behoren tot de eerste in een diergaarde geboren exemplaren. Ook zagen we enkele jonge mantelbavianen, geboren in 1960 en een jonge capucijneraap van 1960. Het fokken van mantelbavianen is nog steeds een vrij zeldzame kwestie.

In de dierentuin bevindt zich een Natuurhistorisch Museum, dat in 1890 werd gebouwd onder leiding van Prof. Rensch, directeur van het Museum van 1937-1956 en nu hoogleraar aan de universiteit van Münster.

Eén der grootste bezienswaardigheden valt onmiddellijk op bij het binnenkomen: twee enorme, meer dan 1 meter hoge schelpen, in een plat vlak gewonden. Het zijn „reuzenammonieten”, fossielen, afkomstig uit het Krijttijdperk, die in 1890 bij Seppenrade in Münsterland werden gevonden en op het ogenblik de grootst bekende ammonieten zijn, van een uitwendige schelp voorziene inktvissen, die reeds lang uitgestorven zijn.

De moderne opstellingen met hun „levende” achtergrond trokken onze aandacht. Zo vinden we bij elkaar de wilde stamvormen van de voor de landbouw nuttige dieren.

Een zaal is gewijd aan de broedbiologie, waar allerlei bijzonderheden betreffende bruiloftskleed, geursporen en baltsen — bepaalde bewegingen die aan de voortplanting voorafgaan — op overzichtelijke wijze gedemonstreerd worden, zodat de bezoekers een uitstekend beeld krijgen van deze episoden uit het dierenleven.

Ook aan de broedzorg is veel aandacht besteed.

Een pendant van deze zaal is die over de voedingsbiologie, welke demonstreert hoe groot de variatie op dit gebied is, eveneens een zeer aantrekkelijk onderwerp. Een donkere gang voert ons langs de diorama's, waar bepaalde diersoorten, ieder in hun eigen omgeving te zien zijn, zoals vossen, dassen, otters, reeën, steenmarters, reigers en andere. Het is wel niet zo groot als de buitenlandse diorama's, zoals b.v. die in de Verenigde Staten die bovendien voorzien zijn van de mogelijkheid om door een telefoon de biologie van het dier te kunnen beluisteren, maar interessant en biologisch verantwoord zijn ze beslist.

Eveneens de moeite waard zijn de plantengezelschappen, die ons een indruk geven, welke planten bij elkaar horen. Voor Westfalen zijn dit vooral bepaalde bostypen, zoals het eiken-haagbeukenbos, het eiken-berkenbos, het beukenbos, — alle drie ook in ons land aanwezig — maar ook de

heide en het hoogveen. Men denkt echte planten voor zich te zien, maar er is veel schijn bij. Voor een deel zijn het wel geconserveerde echte planten, maar ze zijn dan toch kunstmatig gekleurd, daar hun natuurlijke kleur niet houdbaar is. Kleine en waterrijke planten moesten echter alle nageemaakt worden, uit was, fijne textiel en papier, een enorm geduldwerkje. Ook de bodemsoorten worden op bepaalde manieren geprepareerd. Een rondgang door tuin en museum loont zeker de moeite en tijd hieraan besteed. Dit dacht waarschijnlijk in 1888 Madame Limousin ook, die in Münster karnaval kwam vieren en toen en passant even 100.000 francs aan de diergaarde schonk, waar Prof. Landois wel de hand in gehad zal hebben.

Uitbottende kastanje.

Foto: D. L. Booy

